

Juridikavdelningen
Tina Svensson
010-454 2273

Beräkning av arbetsinkomster i samband med tillämpning av 24 000-kronorsavdraget enligt 102 kap. 16 § socialförsäkringsbalken (SFB)

Pensionsmyndighetens ställningstagande

Vid beräkning av bidragsgrundande inkomst ska oregelbundna eller tillfälliga arbetsinkomster medräknas genom en uppskattning av verklig arbetsinkomst under en tolv månadersperiod.

Bakgrund

Under 2014 infördes ett fribelopp för arbetsinkomster vid beräkning av bostadstillägg till pensionärer. Det fribeloppet är konstruerat så att vid beräkning av reduceringsinkomsten som används för beräkning av bostadstillägg ska det bortses från arbetsinkomst som inte överstiger 24 000 kronor per år. Frågan är hur detta 24 000-kronorsavdrag ska hanteras vid oregelbundna eller tillfälliga arbetsinkomster.

När Pensionsmyndigheten beräknar den bidragsgrundande inkomsten till grund för bostadstillägget för en pensionär i dagsläget sker det genom att den aktuella månadsinkomsten omvandlas till en årsinkomst genom att månadsinkomsten multipliceras med 12 (eller 12,2 vid semestertillägg). För pensionärer med regelbundna arbetsinkomster fungerar detta beräkningssätt bra och leder till korrekt förmån. För pensionärer med oregelbundna eller tillfälliga arbetsinkomster leder detta beräkningssätt till att arbetsinkomster som egentligen understiger 24 000 kronor på årsbasis ändå belastar utgående förmån till viss del. Nedanstående exempel visar på konsekvenserna.

Exempel

Om vi vet att den försäkrade ska ha en viss arbetsinkomst under en begränsad och i förväg känd period tillämpas i princip samma metod som vid regelbundna arbetsinkomster ovan med den skillnaden att årsinkomsten inte ligger kvar och belastar bostadstillägget när arbetet har upphört.

Förutsättningarna är att en pensionär ansöker om bostadstillägg från och med mars 2015. Pensionären vet då att hen kommer att arbeta extra i maj, juni och juli 2015. Dessa månader kommer hen att tjäna 5 000 kronor per månad. I övrigt kommer hen inte att arbeta mer under de kommande tolv månaderna. (Här bortses från övriga reduceringar av arbetsinkomster enligt lag.)

Arbetsinkomsten beräknas för en tolv månadersperiod framåt genom att aktuell månadsinkomst multipliceras med tolv ($5\,000 * 12 = 60\,000$). Denna inkomst reduceras sedan med 24 000-kronorsavdraget ($60\,000 - 24\,000$). Den inkomst som påverkar bostadstillägget är alltså 36 000 kronor och kommer påverka utgående bostadstillägg för tre månader. För att det ska fungera läggs en bevakning och omräkning sker dels i samband med inkomstökningen, dels från tidpunkten när inkomsten upphör. Inkomsten beräknas då på nytt till 0 kronor.

2015-12-04

Skälen för ställningstagandet

Författningsbestämmelser och förarbeten

Bostadstillägget är en inkomstprövad förmån. Av 102 kap. 3 § SFB framgår att med bidragsgrundande inkomst avses den inkomst enligt 7-15 §§ för år räknat, som någon kan antas komma att få under den närmaste tiden.

Med den närmaste tiden avses enligt förarbetena normalt en tidsperiod om tolv månader framåt i tiden¹. Den försäkrade ska alltså uppskatta sitt överskott av tjänsteinkomster inklusive arbetsinkomster för en tolv månadersperiod framåt i tiden. Denna uppskattning som den försäkrade gör ligger därefter till grund för det bostadstillägg som betalas ut.

Enligt 102 kap. 16 § andra stycket SFB ska arbetsinkomster för en försäkrad som har hel allmän ålderspension endast beaktas till den del de överstiger 24 000 kronor från och med den månad då den försäkrade fyller 65 år.

Den nya regeln om ett fribelopp för arbetsinkomst vid beräkning av bostadstillägg till ålderspensionär infördes från januari 2014. Syftet med regeln är att arbetsinkomster inte ska reducera bostadstillägget i samma utsträckning som andra inkomster. I förarbetena har regeringen angett följande som motiv till 24 000-kronorsavdraget. Arbete är grunden för välfärden och det är väsentligt att ha regelsystem som så långt möjligt stimulerar till arbete. Från och med 1 januari 2008 gäller därför att endast 50 procent av sådan inkomst räknas med som inkomst vid beräkning av bostadstillägg. Regeringen föreslår därför ytterligare en förbättring i reglerna för bostadstillägg till ålderspensionär med arbetsinkomst genom ett fribelopp om 24 000 kronor per år. Arbetsinkomsten för de ålderspensionärer som har bostadstillägg är förhållandevis låg. Ofta handlar det om oregelbundna och tillfälliga arbetsinkomster som därför också kan variera över tid. Det innebär att det ofta kan vara besvärligt för såväl pensionären som Pensionsmyndigheten att upprätthålla kvalitet på uppgifterna så att rätt bostadstillägg betalas ut. Ett fribelopp på 24 000 kronor per år innebär att små arbetsinkomster inte alls behöver hanteras och är därmed också en förändring som tydligt förenklar hanteringen av bostadstillägg².

Slutsatser

Lagstiftarens avsikt med införandet av 24 000-kronorsavdraget är att arbetsinkomster under 24 000 kronor inte ska påverka bostadstillägget. För att detta ska få genomslag fullt ut behöver beräkningen ske ändamålsenligt. Vid oregelbundna eller tillfälliga arbetsinkomster ska därför arbetsinkomsterna beräknas till en årsinkomst genom en uppskattning av verkliga arbetsinkomster för den kommande tolv månadersperioden. Inkomsten anses jämt fördelad över en tolv månadersperiod oavsett om det finns en eller flera månader utan inkomster. Om en pensionär ska arbeta maj-juli och september och varje månad tjäna 5 000 kronor ska 20 000 kronor registreras som årsinkomst. Från den inkomsten görs ett avdrag med 24 000 kronor och därmed kommer inkomsten inte att påverka utgående bostadstillägg. Oregelbundna och/eller tillfälliga arbetsinkomster ska alltså inte längre regelmässigt räknas upp till en årsinkomst genom att en månadsinkomst multipliceras med tolv.

¹ Prop. 2000/01:140 s. 71.

² Prop. 2013/14:1 Utgiftsområde 11 s. 26.

Vid beslut utan tidsbegränsning, innebär detta att inkomsten påverkar bostadstillägget tills vidare, till dess att pensionären anmäler förändringar avseende inkomsten. Om myndigheten från början vet att den beräknade arbetsinkomsten bara avser en tolv-månadersperiod ska vi lägga en kundbevakning och ta bort inkomsten efter tolv månader. Men i normalfallet kommer den anmälda inkomsten att ligga kvar tills vidare och förändras när pensionären anmäler ny arbetsinkomst.

Det nya beräkningssättet kommer även att påverka hur vi beräknar felaktigt utbetalt belopp vid återkravsprövningen. När en återkravsbedömning ska göras ska först en bedömning av felaktigt utbetald förmån göras. Vid inkomster upp till 24 000 kronor kommer inte en felaktig förmån kunna fastställas, eftersom de första 24 000 kronorna inte ska påverka utgående förmån. Vid en återkravsbedömning kommer förmånstagarer inte anses ha brustit i sin anmälningsskyldighet för inkomster som understiger 24 000 kronor på årsbasis. På det sättet så stämmer beräkningen av arbetsinkomster i beviljandet av förmånen överens med beräkningen av arbetsinkomster i ett eventuellt återkrav.

Konsekvenser av tillämpning av nytt beräkningssätt vid omprövning m.m. När myndigheten börjar tillämpa ett nytt beräkningssätt uppkommer frågan hur man hanterar ärenden som inkommer efter att ett nytt ställningstagande har beslutats.

Generellt sett ska det nya beräkningssättet användas i varje ärende som myndigheten därefter beslutar i, om det inte finns några särskilda övergångsregler.

Om en begäran om omprövning inkommer efter att nytt beräkningssätt ska tillämpas, men grundbeslutet är fattat enligt gamla beräkningssättet, ska ärendet hanteras på följande sätt. Det finns regler som förhindrar att myndigheten ändrar ett beslut till nackdel för den enskilde. Vid en begäran om omprövning kan ett beslut i normalfallet bara ändras till pensionärens fördel. Omprövningsenheten ska utgå från det beräkningssätt som blir mest fördelaktigt för pensionären och den beräkningsmetoden ska användas. Det kommer därför under en övergångsperiod bli ytterligare ett moment vid handläggningen av omprövningen.

Samma hantering ska tillämpas vid överklaganden som inkommer efter att nytt beräkningssätt är beslutat. I samband med yttrandet till domstolen ska processföraren göra en beräkning enligt det nya beräkningssättet för att se om det är förmånligare för kunden.

Detta rättsliga ställningstagande har beslutats av chefsjuristen Mikael Westberg efter föredragning av juristen Tina Svensson. I den slutliga handläggningen har även juristerna Johan Schütt och Therese Ahrling deltagit.

Beslutet har föregåtts av beredning med ledningsstaben, utvecklingsavdelningen, produktionsavdelningen och analysavdelningen.

Mikael Westberg

Tina Svensson

